

Aktualių apžvalga (2020 m. kovo 22 d. – balandžio 10 d.)

Kazachstanas

COVID-19:

Kazachstano vyriausybė kovai su koronavirusu skyrė 23,5 mlrd. KZT iš valstybės rezervo. Anot Kazachstano informacijos ir visuomeninės plėtros ministro D. Abajevo, šios lėšos pirmiausiai bus skiriamos vaistams, medicinos priemonėms, laboratorinei įrangai, taip pat kaukėms, pirštinėms, apsauginiams kostiumams ir testavimo sistemoms įsigyti. Pažymėtina, jog pirmojo Kazachstano prezidento N. Nazarbajevo iniciatyva įsteigtas valstybinis fondas „Birgemiz“ („Kartu“) šiam tikslui jau skyrė daugiau nei 13 mlrd. KZT.

Balandžio 9 d. į Nur-Sultaną iš Kinijos atvyko 13 aukštos kvalifikacijos medikų komanda, turinti didelę patirtį užkertant kelią koronaviruso infekcijai ir gydant užsikrėtusius pacientus. Atvykimo tikslas – teikti patariamąją ir konsultacinę pagalbą Kazachstano sveikatos priežiūros darbuotojams kovoje su infekcijos plitimu. Be to, į Almatą iš Kinijos atgabenta pirmojo sveikatos apsaugos priemonių siunta (testų rinkiniai, apsauginės kaukės ir kt. inventorius). Tuo pat metu Kazachstano prezidentas K-Ž. Tokajevs pokalbio su Kinijos prezidentu X. Jinpingu metu dar kartą sutarė dėl abipusio šalių bendradarbiavimo stabdant koronaviruso plitimą.

Kazachstanas sulaukė 13 t. sveikatos apsaugos priemonių siuntos iš JAE. Siuntą sudarė apsauginės kaukės bei kostiumai, pirštinės, batų užvalkalai ir antiseptinės priemonės. Šiame kontekste Kazachstano URM pažymėjo, jog Kazachstanas ir JAE ir toliau palaiko tradiciškai šiltus ir draugiškus santykius. Kazachstanas jau yra gavęs įvairių rūšių paramą ir pagalbą iš Kinijos, JAV, Pietų Korėjos, Japonijos, Turkijos ir Izraelio.

Kazachstanas planuoja pastatyti tris modulinius karantino kompleksus – Nur Sultane, Almatoje ir Šymkente. Jų statybai valstybė skiria 14,8 mlrd. KZT (31 mln. EUR). Nur Sultane esančio modulinio karantino komplekso statyba bus baigta balandžio 25 d., taip teigia holdingo „BI Group“ valdybos pirmininkas A. Omarov. Ligoninė Kazachstano sostinėje, pasak jo, bus pastatyta pagal naujausius PSO reikalavimus.

Šiuo metu Kazachstane su tiesiogiai su koronaviruso infekcijos plitimo sustabdymu dirba apie 16 tūkst. medicinos darbuotojų, balandžio mėn. jų skaičių planuojama padidinti iki 26 tūkst. Nacionalinė nepaprastosios padėties valdymo grupė patvirtino sprendimą mokėti kas mėnesinį atlyginimo priedą sveikatos priežiūros personalui, dalyvaujančiam kovoje su pandemija. Užsikrėtus sveikatos priežiūros darbuotojui, iš Valstybinio socialinio draudimo fondo yra numatyta vienkartinė 2 mln. KZT (4600 USD) išmoka, o mirties atveju šeimoms bus skiriama 10 mln. KZT (23 tūkst. USD).

Vidaus politika:

Balandžio 7 d. pirmasis Kazachstano prezidentas N. Nazarbajevas susitiko su Kazachstano ministru pirmininku A. Maminu. Susitikimo metu N. Nazarbajevas pažymėjo, kad įgyvendintų priemonių dėka pavyko sumažinti koronaviruso infekcijos plitimo greitį šalyje. Dabar – svarbu tinkamai įgyvendinti tolimesnius valstybės vadovo K-Ž. Tokajevo nurodymus. Be to, šalyje būtina visomis priemonėmis užtikrinti ekonominę saugumą. N. Nazarbajevo teigimu, šalies ekonomika neišvengiamai smuks, ir greičiausiai padariniai bus sunkesni nei po krizės 2008 m. Svarbiomis išlieka smulkaus ir vidutinio verslo paramos bei gyventojų aprūpinimo maistu problemos.

Balandžio 8 d. N. Nazarbajevas pranešimu kreipėsi į tautą. Prezidentas pabrėžė COVID-19 pandemijos mastus ir keliamą grėsmę - jau dabar visame pasaulyje yra užsikrėtę daugiau kaip 1,4 milijono žmonių, dešimtys tūkstančių mirė. Šiame kontekste buvo pažymėtas savalaikis Kazachstano atsakas į viruso plitimą šalyje ir ryžtas toliau dėti visas pastangas stabdant pandemijos padarinius. Kalbėta apie pirmojo

prezidento asmeninį siekį užmegzti draugiškus santykius tiek su kaimyninėmis valstybėmis, tiek su tarptautinėmis organizacijomis. Kazachstano pasirinktas kelias į atsivėrimą pasauliui bei integraciją buvo teisingas. Žvelgiant į Kazachstano ekonomikos priklausomybę nuo naftos bei dujų pardavimo, buvo imtasi ekonomikos diversifikavimo – šiuo tikslu parengta strategija „Kazachstanas 2050“, imtasi gaminti konkurencingus tarptautinėse rinkose produktus, modernizuoti technologines pramonės šakas, plėtoti žemės ūkio sektorių. Paminėta „Bolashak“ programos, kurios pagrindu perspektyviausi Kazachstano jaunuoliai siunčiami studijuoti į žinomus pasaulio universitetus sėkmė, ir jau dabar kuriama pridėtinė vertė daugelyje sričių, ypač – medicinos srityje. Galiausiai, prezidentas kvietė Kazachstano tautą susitelkti grėsmės akivaizdoje, verslininkus – susimąstyti apie tai, ką jie šiandien gali duoti savo šaliai (pirmiausiai teikiant tautiečiams finansinę ir materialinę pagalbą).

Kovo 9 d. Mažilise (parlamente) buvo pritarta atnaujintam įstatymo projektui dėl taikių susibūrimų šalyje organizavimo. Visgi, šis įstatymo projektas sulaukė dalies žmogaus teisių aktyvistų kritikos. Pagrindinės priešastys – „taikaus susibūrimo“ sąvoka nėra apibrėžta pakankamai tiksliai, numatyta sudėtinga savivaldybės perspėjimo apie norą surengti susibūrimą procedūra, taip pat būtinybė rinktis susibūrimui paskirtoje vietoje, kuri, neatmestina, gali būti numatyta miesto pakraštyje. Parlamentas į įstatymo projektą įtraukė naują principinę taisyklę – „prezumpciją susirinkimo organizavimo naudai“. Tai reiškia, kad susirinkimo organizavimui uždrausti yra būtinos pagrįstos ir nenuginčijamos priešastys. Antrojo svarstymo metu deputatai taip pat nustatė išsamų aplinkybių, kuriomis gali būti atsisakyta organizuoti ir surengti taikų susirinkimą, sąrašą.

Užsienio politika:

Balandžio 2 d. K-Ž. Tokajevs ir Europos Vadovų Tarybos pirmininkas Č. Michelis telefonu aptarė esamą koronaviruso plėtros situaciją pasaulyje ir bendras kovos su pandemija ir jos padariniais priemones. Pokalbio metu K-Ž. Tokajevs informavo ES šalis apie telefoninių pokalbių su Rusijos, Kinijos ir daugelio Vidurio Azijos šalių vadovais kovojant su pandemija rezultatus. Be to, šalys pasikeitė nuomonėmis apie ES ir Kazachstano bendradarbiavimo perspektyvas, įskaitant naujojo pagilintos partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo, įsigaliojusio 2020 m. kovo 1 d., įgyvendinimą.

Kovo 24 d. K-Ž. Tokajevs telefonu kalbėjo su Kinijos prezidentu X. Jinpingu ir gyrė ryžtingus ir organizuotus Kinijos valdžios veiksmus siekiant užkirsti kelią koronaviruso plitimui. Savo ruožtu, X. Jinpingas teigė, jog Kinija yra pasirengusi teikti humanitarinę pagalbą Kazachstanui. Prieš tai, K-Ž. Tokajevs kalbėjo su Rusijos prezidentu V. Putinu ir išreiškė padėką už 40 tūkst. skubių testų siuntą į Kazachstaną.

Ekonomika:

Kazachstano vyriausybė priėmė šalies biudžeto projektą 2020 m. Tikimasi, kad įplaukos į valstybės biudžetą, išskyrus pervedimus, 2020 m. sudarys 6,4 trln. KZT (13.5 mlrd. EUR) arba 1,7 trln. tenge (3,5 mlrd. EUR) mažiau nei ankstesniame biudžete. Kazachstano biudžetas 2020 m. dabar pagrįstas numanoma 20 USD už barelį naftos kaina ir 440 KZT/1 USD valiutos kursu. Be to, šalis planuoja pasiskolinti apie 3 mlrd. USD iš tarptautinių kapitalo rinkų biudžeto deficitui finansuoti. Anksčiau Kazachstano valdžios institucijos teigė, kad biudžeto deficitui padengti planuojama pasiskolinti 1 mlrd. USD, įskaitant anksčiau paskelbtus planus surinkti 500 mln. USD iš obligacijų platinimo Rusijos rinkoje.

Kazachstano nacionalinis bankas sumažino metinę bazinę palūkanų normą nuo 12 proc. iki 9,5 proc., kai palūkanų normos diapazonas siekia +/- 2 procentinius punktus. Sprendimas įsigaliojo šių metų balandžio 6 d. Prieš tai, kovo mėnesio pradžioje, reaguodamas į situaciją išorės rinkoje, bankas padidino bazinę normą iki 12 proc. Visgi buvo nuspręsta, kad nuolatinis bazinės palūkanų normos išlaikymas 12 proc. lygyje gali turėti ribojantį poveikį šalies ekonomikai. Nacionalinio banko teigimu

tikėtina, jog šiais metais metinė infliacija sieks 9–11 proc., o 2021 m. šiek tiek mažės. Vertinant situaciją dabartinėmis sąlygomis, 2020 m. tikėtinas ekonomikos nuosmukis.

Kovo 31 d. pranešime Kazachstano prezidentas K-Ž. Tokajevs teigė, kad paskelbta nepaprastoji padėtis padėjo sulėtinti viruso plitimą visoje šalyje, tačiau taip pat turėjo neigiamos įtakos socialiniam ir ekonominiam vystymuisi. K-Ž. Tokajevs paskelbė apie papildomas paramos priemones Kazachstano piliečiams ir verslui. Visų pirma, valstybinės pensijos ir socialinio aprūpinimo išmokos bus padidintos 10 proc. Laikiną finansinę pagalbą (42,5 tūkst. KZT) numatoma teikti ne tik netekusiems oficialaus darbo, bet ir savarankiškai dirbantiems asmenims (viso – apie 3 mln. piliečių.) Sveikatos draudimo neturintys asmenys iki 2020 m. liepos 1 d. galės gydytis pagal privalomojo sveikatos draudimo numatytas nuostatas. Piliečiams, netekusiems darbo dėl karantino Nur Sultane ir Almatoje, bus siūlomos darbo vietos aplinkiniuose regionuose. Ūkininkai gaus galimybę skolintis su 5 proc. palūkanų norma pavasario sėjos darbams atlikti. Jie taip pat gaus paramą per programą „Paprastų dalykų ekonomika“, kuriai papildomai skirta 100 mlrd. KZT. Labiausiai paveiktose srityse dirbančios mažo ir vidutinio verslo įmonės šešioms mėnesiams bus atleidžiamos nuo mokesčių. Šiuo metu Kazachstano vyriausybė derasi su Eurazijos ekonomine sąjunga dėl importo muitų panaikinimo būtiniausiems maisto produktams. Antikrizinių priemonių įgyvendinimui šiuo metu skirta daugiau kaip 4 trln. KZT (8,5 mln. EUR).

Balandžio 3 dieną Kazachstano prekybos, žemės ūkio ir ekonomikos ministerijos pasirašė bendrą įsakymą „Dėl socialiai reikšmingų maisto produktų ribinių mažmeninių kainų įvedimo“. Kainos nustatomos atskirai kiekvienam regionui. Maksimaliai leistinų mažmeninių socialiai reikšmingų maisto produktų kainų viršijimas užtraukia baudą nuo 265 tūkst. KZT iki 530 tūkst. KZT.

Saugumas:

Kazachstano URM pasmerkė balistinių raketų išpuolius prieš Rijado ir Džisano miestus Saudo Arabijoje, atsakomybę už kuriuos kovo 29 d. prisiėmė Jemeno sukilėliai iš Ansar Allah judėjimo, bei paragino nutraukti visus ginkluotus konfliktus ir suvienyti jėgas kovojant su koronaviruso plitimu pasaulyje. Oficialiame URM pranešime skelbiamas primygtinis raginimas „išspręsti bet kokius konfliktų klausimus pagal visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus“. Be to, Kazachstano URM parėmė JT Generalinio sekretoriaus A. Gutereso išreikštą poziciją dėl visuotinių paliaubų pandemijos akivaizdoje.

Kazachstano nacionalinio saugumo komitetas užkirto kelią galimam teroro aktui Nur Sultane. „Destruktyvaus religinio judėjimo šalininkas buvo sulaikytas 2020 m. kovo 25 d. vykdant specialią operaciją. Įtariamasis priklauso tarptautinei teroristų organizacijai „Islamo valstybė“ – paskelbė Nacionalinio saugumo komitetas. Įtariamajam pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl pasirengimo atlikti teroro aktą.

Susisiekimo sektorius:

Nuo balandžio 1 dienos Nur-Sultano ir Almatos oro uostai laikinai sustabdė visų tarptautinių ir evakuacinių reisų priėmimą. Leidžiami tik krovininiai reisai. Dideli apribojimai įvesti Šymkento ir Aktau oro uostuose. Aviacijos reisų ribojimas buvo įvestas ir anksčiau. Tai labai neigiamai atsiliepė šalies aviacijos sektoriui. Sostinės oro uosto, taip pat 14 Kazachstano regioninių oro uostų valdytojai atsiuntė kolektyvinį kreipimąsi į ministrą pirmininką A. Maminą ir Kazachstano Pramonės ir infrastruktūros plėtros ministrą B. Atamkulovą su prašymu paremti sektorių krizės metu. Laiške teigiama, kad atšaukus skrydžius ir sumažėjus keleivių srautams, visi aviacijos pramonės subjektai patiria didžiulius finansinius nuostolius. Siūloma iki 2020 m. pabaigos atleisti Kazachstano oro uostus nuo eilės mokesčių ir pritaikyti kitas lengvatas.

Kazachstane kaip ir daugelyje šalių, krizės sąlygomis įvestas nuotolinis mokymas. Trumpame pranešime Centrinėje ryšių tarnyboje Kazachstano švietimo ir mokslo ministras A. Aymagambetovas teigė, kad internetas Kazachstane nėra tinkamas nuotoliniam mokymui.

Kazachstano prezidentas K-Ž. Tokayevas apsilankė „Continental Logistics“ transporto ir logistikos centre ir susipažino su maisto tiekimo situacija sostinėje ir regionuose. Jis nurodė vyriausybei ir jos atstovams papildyti stabilizacijos fondus ir kontroliuoti kainas. "Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas produktų tiekimui" – teigė valstybės vadovas. „Continental Logistics“ yra sandėliuojama daugiau nei 6 tūkstančiai tonų maisto produktų. Nur Sultano miesto teritorijoje veikia 7 logistikos kompleksai, kurių bendras plotas yra 222 tūkst. kvadratinų metrų, ir 7 daržovių sandėliai, kuriose galima sandėliuoti iki 37 tūkst. t. produkcijos.

Tarptautinė oro transporto asociacija (IATA) pakeitė Kazachstano sostinės Nursultan Nazarbajev tarptautinio oro uosto trijų raidžių kodą iš TSE į NQZ. Šis pakeitimas oficialiai įsigalios 2020 m. birželio 8 d. Visose oro linijų rezervavimo sistemose, įskaitant bilietus, bagažo žymes, informacines lentas, bus naudojamas naujas oro uosto kodas NQZ.

Šių metų balandžio 3 d. Altynkolio stotis priėmė 16 krovinių traukinių, vykstančių iš Kinijos tranzitu per Kazachstaną į Vidurio Aziją, Rusiją ir Europą. Tai yra aukščiausias pastarųjų dienų rodiklis, ypač vertingas po vasario mėnesio nuosmukio krovinių gabenime. Stoties pajėgumai leidžia aptarnauti 20 tūkst. per dieną. Krovinių srautas per pasienio ruožą Altynkol (Kazachstanas) – Khorgos (Kinija) praėjusiais metais pradėjo žymiai didėti ir net vasario mėnesio nuosmukis neturėjo didelės įtakos stoties pirmojo ketvirčio finansiniams rezultatams. 2020 m. kovo mėn. buvo praleisti 164 traukiniai, tuo pačiu laikotarpiu 2019 m. - 59 traukiniai. Šių metų sausį jų buvo 188, vasarį - tik 65. Iš viso per pirmąjį ketvirtį buvo praleisti 417 konteineriniai traukiniai, 411 94 TEU. Iš Kinijos į Baltarusiją per Kazachstano Respublikos teritoriją buvo paleistas bandomasis konteinerinis traukinys. Teigiama, jog tai naujojo traukinio iš Kinijos per Kazachstaną ir Rusiją į Baltarusijos Žodino stotį pradžia. Traukinys, operuojamas KTŽ Express, buvo suformuotas kovo 29 – 30 dienomis Kinijos stotyje Chengxiang (Fuczen provincija). Balandžio 3 d., Traukinys atvyko į Altynkolio stotį. Kazachstano teritorija jis judės 3 dienas.

Kazachstano finansų ministerija praneša, kad į šalį įvežamiems maisto produktams suteiktas taip vadinamasis „žaliasis koridorius“. Nuimtos muitų kliūtys, inspekcijos ir kainos kontrolė. Kol kas nėra aišku ar iki galo parengti norminiai aktai, leidžiantys įsigaliooti šiai tvarkai, tačiau tai turi pradėti veikti artimiausiu metu. Siekiant patenkinti šalies vidaus grūdų poreikį (įskaitant maisto pramonės produktų, pašarų ir gamybos išsaugojimą) nepaprastosios padėties laikotarpiu Kazachstano Respublikos žemės ūkio ministerija įvedė kviečių ir miltų eksporto apribojimus. Kviečiai ir miltai bus eksportuojami neviršijant Žemės ūkio ministerijos nustatytos mėnesinės kvotos. Kvotų paskirstymo mechanizmas ir jų dydis paskelbtas oficialiame Kazachstano Respublikos žemės ūkio ministerijos interneto puslapyje.

Kovo 26 d. Kazachstano valdžia atšaukė laikinus apribojimus kirsti valstybės sieną krovinių transporto priemonėmis, įvestus kovo 17 d. Nuo šiol, krovinių transporto priemonių vairuotojai įleidžiami į šalies teritoriją, tačiau privalo laikytis griežtų sanitarinių epidemiologinių reikalavimų, atlikti sveikatos patikrą, bei laikytis judėjimo taisyklių Kazachstano teritorijoje, įvestų kovo 17 d. Nuo balandžio 4 d., siekiant efektyviau kontroliuoti asmenų, kertančių šalies sausumos valstybinę sieną, Kazachstanas laikinai uždarė automobilių kontrolės punktai tam tikruose valstybės sienos ruožuose. Laikiniai bus uždaryti sienos perėjimo punktai su Kinija - Kolžat Almatos srityje, Bakhty ir Maukapčagai Rytų Kazachstano srityje (Rytų Kazachstano regionas), Kazachstano ir Rusijos pasienyje uždaromi „Kondyby“ ir „Akbalšyk“ punktai Kostanajaus srityje, Kyzyl Žar Šiaurės Kazachstano srityje, Naiza Pavlodaro srityje, Žezkent, Baytanat ir Koyanbai. Rytų Kazachstanas, „Orda“ ir „Šaganas“ - Vakarų Kazachstano sritis, „Karašatau“ - Aktobės sritis. Kazachstano ir Kirgizijos

pasienyje: „Auhati“, „Korday“, „Syptay Batyr“ ir „Sartobe“ - Džambulo sritis, „Kegen“ - Almatos sritis. Pasienyje su Uzbekistanu: „Tselinny“ ir „Syr Darya“ Turkestanos sritis.

Kazachstanos prezidentas K-Ž. Tokajevas pasirašė įstatymą „Dėl Visuotinės pašto sąjungos chartijos devintojo papildomo protokolo ratifikavimo“. Dokumentas buvo pasirašytas 2016 m. spalio mėn. Stambule. Protokolo nuostatos reglamentuoja Kazachstanos tarptautinių pašto siuntų mainų ir tranzito užtikrinimą Visuotinės pašto sąjungos rėmuose. Kazachstanas yra pilnas Visuotinės pašto sąjungos narys nuo 1992 m., šios organizacijos aktai Kazachstanui yra privalomi.

Parengė:

Gytautas Jundzila, transporto atašė

Edgaras Jelanskis, atašė